

ตอนที่ 1
บทนำ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาภาวะสตรี

สืบเนื่องจากทัศนะหรือแนวความคิดที่เห็นว่าชายหญิงที่เกิดมาในโลกนี้มีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ทั้งชายและหญิงจึงควรมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง แต่ด้วยความเป็นไปในสังคมที่ปรากฏมีความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ โดยที่หญิงมีสถานภาพที่ด้อยกว่าชาย ถูกกดขี่ เอารัดเอาเปรียบ เลือกปฏิบัติ จึงเกิดมีกระแสของการเรียกร้องสิทธิเสมอภาคระหว่างเพศ¹

1.2 เฟมินิสม์ คืออะไร

ในความเป็นจริงแล้ว ปรากฏการณ์ที่สตรีถูกปฏิบัติอย่างไม่เสมอภาค คือถูกกดขี่ เอารัดเอาเปรียบ ถูกปฏิบัติต่ออย่างแตกต่าง ถูกทำร้าย กระทำรุนแรง ได้รับความไม่เป็นธรรมนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั่วโลกและมีมานานแล้ว โดยการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคนั้นคงจะมีอยู่บ้าง แต่ก็ยังเป็นลักษณะเป็นการต่อสู้เฉพาะบุคคล เป็นการต่อสู้ที่ไม่ได้เป็นขบวนการ ไม่ต่อเนื่อง จึงไม่มีการบันทึกไว้ จนกระทั่งได้มีการต่อสู้เรียกร้องสิทธิในลักษณะที่เป็นขบวนการสตรีสากล คำว่า Feminism จึงเกิดขึ้น

¹ ความเสมอภาคระหว่างเพศนั้นมักจะถูกตีความว่าเป็นความเหมือนกันโดยถือค่านิยมและพฤติกรรมที่ยึดผู้ชายเป็นบรรทัดฐาน คือ ถ้าหญิงเสมอภาคกับชายแล้ว หญิงจะต้องยกของหนักได้เหมือนชาย ซึ่งเป็นการเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เพราะเสมอภาคนั้นไม่ได้หมายถึงการเท่ากันในเชิงปริมาณ และไม่ได้หมายความว่าชาย-หญิงจะต้องเหมือนกันหมดในทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะตามความเป็นจริงแล้ว ความแตกต่างระหว่างเพศชาย-หญิงยังมีอยู่ ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันระหว่างเพศนั้นน่าจะหมายถึงสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกันในอันที่จะพัฒนาตนประกอบอาชีพ และดำเนินชีวิตโดยเสรี

คำว่า **Feminism** หรือที่ภายหลังที่ในสังคมไทยบัญญัติเรียกกันว่า "สตรีนิยม" นั้น เป็นคำที่ปรากฏเป็นครั้งแรกในฝรั่งเศสในราวปี ค.ศ. 1880 แล้วแพร่เข้าสู่อังกฤษและอเมริกา ในทศวรรษ 1890 และ 1910 ตามลำดับ โดยความเป็นมาแล้วสตรีนิยมนี้เป็นขบวนการ เรียกร้องสิทธิเสมอภาคที่เกิดขึ้นในประเทศตะวันตกที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม แล้วได้แพร่ กระจายขยายตัวไปทั่วโลก

หากจะกล่าวโดยสรุป **เฟมินิสม์ (Feminism)** ก็คือ แนวความคิดและกระบวนการ ในการต่อสู้เรียกร้องเพื่อให้สิทธิสตรี (women's right) ปรากฏเป็นจริงในสังคมและเพื่อ ปลดปล่อยสตรีเพศจากการถูกกดขี่ (oppression) การเอารัดเอาเปรียบ (exploitation) ความไม่เสมอภาค (inequality) ความไม่เป็นธรรม (unjustice) อันเป็นความพยายามที่จะ เปลี่ยนแปลงสังคมให้มีความยุติธรรมและเคารพในสิทธิของหญิงในฐานะมนุษย์อย่างเท่า เทียมกัน

จิริติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายไว้ว่า "กล่าวโดยกว้างๆ เฟมินิสม์ก็คือทัศนคติที่มอง ความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ยังมีความขัดแย้งโดยหญิงเป็น ฝ่ายเสียเปรียบ และพยายามที่จะวิเคราะห์แสวงหาความเข้าใจในลักษณะต้นตอและพัฒนาการ ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ตลอดจนพยายามที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ดังกล่าว ด้วย หรืออีกนัยหนึ่ง เฟมินิสม์ ก็คือ ทัศนคติที่พิจารณาโลกและสังคมซึ่งเริ่มจากจุดยืนที่ว่า ผู้หญิงเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการยอมรับในความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และมีสิทธิที่จะมี ส่วนร่วมในงานและกิจกรรมที่สร้างสรรค์ทั้งหมด"²

ส่วน **เฟมินิสต์ (Feminist)** หรือนักสิทธิสตรีนั้นคือหญิงหรือชายที่สนับสนุน เรียกร้องต่อสู้เพื่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของสตรี หรือส่งเสริมให้ผู้หญิงมีโอกาสมีสิทธิเสมอภาค เท่าเทียมชาย โดยพยายามวิเคราะห์หาสาเหตุหรือที่มาของปัญหา พร้อมทั้งเสนอแนวทาง ที่หลากหลายในการแก้ไข

สำหรับ**สิทธิสตรี (Women's Right)** นั้นเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งผู้หญิงพึงมีในฐานะที่เกิดมาเป็น "คน" ที่มีอิสระ สามารถรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม กล่าวโดยสรุปแล้ว สิทธิสตรีก็คือสิทธิในการพัฒนาความสามารถของผู้หญิงในทุกด้าน ไม่

² จิริติ ดิงศภัทย์. "สิทธิสตรี ปลดปล่อยสตรีเพศ หรือเป็นหนึ่งในบรรดาเฟมินิสต์." ใน สตรีทัศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 กุมภาพันธ์-เมษายน 2526, หน้า 6.

ว่าจะเป็นความคิด ภูมิปัญญา การประกอบอาชีพ อารมณ์ และเพศโดยไม่ถูกจำกัดกีดกัน ให้อยู่แต่ในบทบาทของแม่และเมีย รวมทั้งจะต้องไม่ถูกจำกัดด้วยทัศนคติ ค่านิยมอันไม่ เป็นธรรม เช่น ทัศนคติที่ว่าผู้หญิงเป็นดอกไม้ เป็นช้างเท้าหลัง เป็นเพศที่อ่อนแอ จนถึงเป็น เพียงวัตถุบำบัดความใคร่ เป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้

คนจำนวนไม่น้อยคิดว่า สิทธิสตรีนั้นเป็นเรื่องของสังคมและวัฒนธรรมตะวันตก เป็นเรื่องของผู้หญิงหัวรุนแรง แต่จริงๆ แล้ว มันไม่ใช่เรื่องของตะวันตกตะวันออก แต่เป็น เรื่องของมนุษยชาติ เพราะสิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน³ และ “ถ้ายึด มันตามหลักของปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ การยืนยัน ถึงสิทธิสตรีก็ได้หมายความว่าความหมายของการยอมรับว่านอกเหนือไปจากความแตกต่างใน เรื่องเพศในทางชีวภาพซึ่งถูกกำหนดโดยธรรมชาติแล้ว ทั้งหญิงและชายต่างก็เป็นมนุษย์ที่ เกิดมาเสรีและเท่าเทียมกันในเกียรติและสิทธิของความเป็นมนุษย์นั่นเอง⁴

1.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษาปรัชญาภาวะสตรี

ถ้ามีประเด็นคำถามว่า ทำไมถึงต้องศึกษาปรัชญาภาวะสตรี ก็พอจะกล่าวอธิบาย ได้ว่า เพื่อที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับสตรี คือให้รู้ถึงฐานะ สถานภาพ บท บาท สิทธิของสตรี และปัญหาที่สตรีประสบ เพื่อที่จะเข้าใจได้อย่างถูกต้องว่าการกดขี่สตรี นั้นมันไม่ได้เป็นเรื่องของความคิดอย่างที่บางคนเข้าใจ มันไม่ใช่เพียงการคิดไปว่ามีการ กดขี่สตรี หากว่าการกดขี่สตรีนั้นมีอยู่จริง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพียงแต่ต่างกรรม ต่าง วาระ ต่างประเด็นกันเท่านั้น

ฉะนั้นการศึกษาในเรื่องดังกล่าวจะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในสภาพการณ์ รับรู้, ในปัญหา เห็นความอยุติธรรมที่ผู้หญิงได้รับ และตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องแก้ไข ปัญหา ปรับยกระดับฐานะของสตรีให้เสมอภาค เพราะโดยธรรมชาติและความเป็นจริงแล้ว ทั้งสองเพศมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์

³ นิรมล พงษ์พาร, “คือผู้หญิง...คือมนุษย์” (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจนเนอร์เพรส, 2536), คำนำ.

⁴ จีรติ ดิงศภัทย์, “สิทธิสตรี ปลดปล่อยสตรีเพศ หรือเป็นหนึ่งในบรรดาเฟมินิสต์”, อ้างแล้ว, หน้าเดียวกัน.

ในการศึกษาปรัชญาภาวะสตรีโดยเฉพาะในเรื่องของการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิ
เสมอภาคนั้น จะมีความจริงอย่างหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ ขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีนั้นมี
ลักษณะเฉพาะตัวอันหนึ่งคือ ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเหมือนกับขบวนการอื่นๆ ทั้งนี้
เนื่องจากความเป็นสตรีนั้นมันมีอยู่ในทุกระดับโครงสร้างของสังคม ไม่ว่าจะเป็นระดับเศรษฐกิจ
เพศ หรือการเมือง สตรีจึงสามารถทำการต่อสู้ได้ในทุกระดับ⁵

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาปรัชญาภาวะสตรีนี้ มีอีกสิ่งหนึ่งที่จะต้องตระหนักก็
คือความจริงที่ว่า เรื่องการต่อสู้เรียกร้องความเสมอภาคระหว่างเพศ (feminism) นั้นไม่ใช่
เรื่องใหญ่โตๆ เรื่องเดียว (monolith) แต่มันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับมิติอื่นๆ ของ
สังคมด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เศรษฐกิจ การเมือง เรื่องครอบครัว เรื่องเพศ เรื่องกฎหมาย
วัฒนธรรม ประเพณี มันเกี่ยวข้องกับโยงใยคาบเกี่ยวซ้อนกันอยู่ในบางระดับ สิ่งเหล่านี้จึงมี
ผลทำให้เรื่องอันเกี่ยวเนื่องกับสตรีนั้นเป็นเรื่องที่หลากหลายสลับซับซ้อน ขึ้นอยู่ว่าผู้ที่
วิเคราะห์ปัญหาฐานะและภาวะของสตรีนั้นมองอย่างไร จากแง่มุมใด และด้วยเหตุนี้ นัก
สิทธิสตรีแต่ละคนจึงอธิบายถึงสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขไปหลากหลาย ซึ่งก็ปรากฏ
ว่ามีความขัดแย้งกันอยู่บ้าง ในรายละเอียดและในส่วนต่างๆ ของมันเอง

แต่ถึงแม้ว่าการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีจะมีหลายรูปแบบ มีทฤษฎี ความคิด ความเชื่อ
แง่มุมมองปัญหาที่แตกต่างกันออกไปเกี่ยวกับจุดกำเนิดของการกดขี่สตรี ข้อเสนอแนะ
แนวทางในการแก้ปัญหา พวกเขาก็มีความเห็นตรงกันในหลักใหญ่ๆ ว่า "ผู้หญิงเป็นคนที่มือสะอาด
แก่ตนเอง มีความสามารถที่จะสร้างสรรค์ มีสิทธิที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองในทุกๆ
ด้าน ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญา การทำงาน การเมือง จริยธรรม อารมณ์ และเรื่องเพศ โดยไม่
ถูกจำกัดอยู่ในกรอบที่ถูกกำหนดโดยผู้ชายซึ่งได้เปรียบในสังคม ให้ผู้หญิงมีบทบาทธรรม
ชาติเป็นเพียงภริยาและมารดาเท่านั้น"⁶

⁵ กาญจนา แก้วเทพ, "อัตถิศาสตร์" (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจนเตอร์เพรส, 2535), หน้า
55.

⁶ ประมวลจาก อมรสิริ สัตนะสุริตกุล และจิริติ ดิงศภัทย์, "Feminism : จากก้าวแรกจนถึงวันนี้..." ใน สตรีทัศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 สิงหาคม-ตุลาคม 2526, หน้า 27.